

Turan Uğur
AYB - nin üzvü

Nə gizlədim, Novruz bayramının ilk bəşarətçisi olan Böyük çillənin gəlişini, Çillə gecəsini çox sevirəm. Çünki yeni sistemin başlanğıcında çəkəcəyimiz ağır, acılı Qış çiləsinə, qış əziyyətinə, qış xofuna, qış üşüməsinə ilac, məlhəm sayıram Çilləmizi. Şeiriy-

zırlığımız başlayıb. Çillənin rəmzlərindən olan boranı, nar tedarikümüzü çoxdan görmüşük. Həmsəri olduğumuzdan biz bayramlarımızı əsasən Təbriz dəstiri keçirər, yəni bu tayın camaatından nisbətən fərqli olar. Məsələn, qızıq dekabrın 21-dən 22-nə keçən gecəni Çillə gecəsi qeyd edərsə, (üzgünəm ki, artıq şə-

Ömürdən uzun Çillə

hərliyimizin çoxu Çilləni keçirtmir, yalnız Naxçıvan və Lənkəran bölgəsi bu adətə əvvəlki şövqü ilə saxlayıb) biz 20-dən 21-ə keçən gecəni Yolda gecəsi, Çillə gecəsi kimi qeyd edirik. Qış fəslə bu il dekabrın 21 - isə, saat 19:03-də məmləkətimizə təşrif buyurur və Azərbaycan bayramını dekabrın 21 - i qeyd edəcəyik.

duru yeməklərə deyilib. Məntiqə götürəndə də elə belədir.

Xətai babamız demiş:
Söz var, kəsdirər başı,
Söz var, kəsər savaşı.
Söz var ağulu aşı,
Bal ilə yağ edər bir söz.

Burda da ümumi olaraq ye-

qolay adlamaq mənasını daşıyır. İnsanlar günü günə satarkən ayazlı, şaxtılı fəsilə bayram əvvəli, bayram ovqatlı elementlər arayıblar ki, uzununu yaxın, çetini asan ələsinlər.

Böyük çillədə biz Çillə simvollarını mütləq şəkildə hazırlayırıq. Boranı plovu süfrəyə düzmədən əvvəl insana qüvvət verən çərəzləri, şirniyyatları masamıza qoyar, gecənin ənginliyinə qədər deyib-gülər, Allah verən nemətlərdən nuş edirik. Məxsusi, dəmdəstgahla hazırlanmış boranı, yaxud döşəmə plovu gözümüzə təpər, ayrıca bir ləzzətlə Çillə plovunu canımıza sindiririk.

Müxtəlif ədəbiyyatın içində bu-lunduğu halımız da Çillə gecəsinin vəzkeçilməzi olur. Hətta Səməni halvası da hazırladığımız günləri yaxşıca xatırlayırıq. Atam deyirdi ki, "Novruz martda başlamır ki, Novruz bayramı dekabrda başlayır". Gerçekdən də yeni sistmə keçməyimiz, Böyük çilləni qarşılamamız Novruz yolunda ilk başlanğıc, ilk mərhələdir.

Süfrəmizə başqa meyvələr də düzərək, amma kitablarda yazılan kimi tonqal filan qalamırıq. Yəqin uzaq məzimizdə təmtəraqla qey edilən bu adətlər günümüzün reallığı fonunda təhrifə uğrayıb, nələrsə çıx-daş edilib, nələrsə dəyiş-

Təbrizdə bu gün də çörək formasında müxtəlif şirniyyatlar hazırlanır qonşulara Çillə payı verərlər. Bu paylaşım, bu bayramlaşma bizim aşağı-yuxarı bütün bayramlarımızda yer alır.

Bir sözlə, Böyük çillənin ömrü qırx gün olur, amma öz əzəməti ilə ömrümüzün sınırlarını ötüb keçir. Qoyduğu izləri, yaratdığı xatirələri uzaq gələcəkdən bizə əl salayır. Çillənin havası elə olur ki, sanki payızın davamıdır. Bir vaxtlar ağ qar üstə qarğalar qara xal kimi görünərdi əgər Böyük çillədə qar yağsaydı, ancaq haqandı Böyük çillənin ağ qarı görünür. Bəlkə də estafetini Kiçik çilləyə çoxdan ötürmüş, bu nədən fevral ayının şaxta-sazağı iliyimizə kimi işləyir. Fəqət Böyük çillə günlərində qar görməsəm də, Novruz bayramının bəşarətçisini çox sevirəm. Hə yazıma necə başlamışdım. Gəlin, bir də qayıdaq əvvələ. İlkiniyə, başlanğıca qayıtmaq verdişimizi yadırgamayaq.

Yeni sistemin başlanğıcında çəkəcəyimiz ağır, acılı Qış çiləsinə ilac kimi, məlhəm kimi görürəm Çilləmizi. Şeiriyatımızın Əhməd Cavad üfünündə bərq vuran Güneş kimi görürəm Çilləmizi. Dilim-dilim kəsilən Çillə qarqızlarının qırmızıya boyanmış al rəngi kimi görürəm Çilləmizi.

yatımızın Əhməd Cavad üfünündə bərq vuran Güneş kimi görürəm Çilləmizi. Dilim-dilim kəsilən Çillə qarqızlarının qırmızıya boyanmış al rəngi kimi görürəm Çilləmizi. Al örpəkli Təbriz gözəllərinin al rəngli yanaqlarında zənəxdən kimi görürəm Çilləmizi. Özümü tanıyandan bəri evdə nənəmdən eşitdiyim "Böyük çillə girdi, Böyük çillə çıxdı, Novruza 50 gün qalmış Böyük çillə ilə Kiçik çillə arasındakı Səddə bayramının şərafinə şirin kökəllərimiz hazır oldu, Kiçik çillə girdi, Xıdır Nəbi günlərində qovutumuz, boranı plovumuz hazır oldu, yalançı, xəbərci çərşənbələri ilaxır tək eləməzlər" kimi gənəşiklərimiz - alaçalpo, ağlar-gülər başladı, Boz ay gəldi bozara-bozara və.s" kimi evdə eşitdiyim bu sayaq söhbətlər uşaqlığımın böyüklüyümə ən gözəl əməğandır.

Bu söhbətlər Böyük çillənin astanasında bəlkə bir ömrə sığacaq, hətta onu adlayacaq qədər uzun, maraqlı və nağılvaridir. Bəlkə də ona görə Böyük çillənin gəlişi münasibətilə yazmağa başladığım bu yazımı heç düşünmədən "Ömürdən uzun Çillə" adlandıram.

Əvvəla onu nəzərə çatdırım ki, Böyük çillənin gəlişi münasibətilə evdə artıq iki həftə var ki, ha-

Vurğulayım ki, Azərbaycan bayramı türkün ən qədim bayramlarından biri kimi Novruzla eyni mahiyyət daşıyır. Bineyi-qədimdən zillətli, şaxtılı-sazaqlı Qışı qarşılamaq naminə kişilərə məxsusi qayğı göstərilirdi. Çünki gələcək çox böyük əziyyətli günlər kişilər üçün hələ qarşıda idi: odun əldə etmək, ocağı alışdırmaq, azuqə birikdirmək və.s. Novruzda isə əksinə, xanımlarımızın iş-gücünü artardı: ev-eşiyi yığışdırmaq, qapı-bacanı təmizləmək, biş-düş eləmək və.s. Ona görə bu 2 bayram - Azərbaycan və Novruz türk düşüncə sisteminə qoşa qanad kimi bayram kültürümüzün əsasını təşkil edib.

Atam danışdı ki, Çillələrin, Xıdır Nəbinin və Çərşənbələrin - hər birində özünəxas plov hazırlanır və mütləq şəkildə bu sıralamada endazə gözənilirdi. Novruz bayramı axşamında Səbzə plov, nə bilim Çillə girəndə boranı plov, nə bilim bir başqasında mü səm plov dəmlənərdi. Plov ən sevdiiyimiz team olduğundan indi bu fərqləri çox da önəməmirik, əsas odur ki, süfrəmiz halal və bərəkətli olsun, kafi. Bir də plova aş deyilməsi xitabını atam əsla qəbul etməzdi. Gerçəkdən də bu xəbərin adı plovdur, aş isə ümumi olaraq tarixən xəbə, nahar anlamında işlədilib, hətta bəzi bölgələrdə aş

məkdən söhbət gedir. Yəni sözün gücü, təpəri olsa zəhərli xəbəyi də bal ilə yağ kimi nuş etdirər. Dilimizdə işlənən "aşpaz" (aş+pəz)

sözündə yemək bişirən anlamındadır, plov hazırlayan yox. "Aşpazdan küsən evə ac gedər" atalar sözü müz də fikirlərimə əyani sübutdur.

Gələk Çillənin mahiyyətinə: Xalq təqvimizə görə qışın 3 hissəyə bölünməsi - (Böyük çillə, Kiçik çillə, Boz ay) uzun qış günlərini

dirilib. Bu tamamilən normal haldır, bəlkə elə zamanın bu sayaq əsintiləri günümüzdə tam qanunayğun bir mənərə yarıdır.

Bir də Çillə gecəsi mərhəmət, xoşgörü, xeyirxahlıq kimi məziyyətlərdən xali deyil.

Mahmud əmioğlu deyər ki,

Al örpəkli Təbriz gözəllərinin al rəngli yanaqlarında məskən salmış zənəxdən kimi görürəm Çilləmizi.

Bu səbəbdən ömürdən uzun Çillələri sevin! Sevin ki, Çillə gecəməz də, Azərbaycan bayramımız da bizə sevgi gətirsin!